

**ИНФОРМАТИКА ЎҚИТУВЧИЛАРИНИНГ МАЛАКАСИНИ
ОШИРИШДА ИНФОРМАЛ ТАЪЛИМ ЁНДАШУВИДАН
ФЙДАЛАНИШ САМАРАДОРЛИКНИ ТАЪМИНЛАШНИНГ МУХИМ
ОМИЛИ СИФАТИДА**

Жолдасова Камила Жоллибаевна

А.Авлоний номидаги педагогларни касбий ривожлантириш ва янги методикаларга ўргатиш миллий-тадқиқот институти таянч докторант

Annotatsiya: Сўнги йилларда жаҳон стандартлари ва талаблари асосида таълимнинг илғор усуллари амалиётга жорий этиш, таълим соҳасини рақамлаштириш, ўзлаштирилган билимларни амалиётда қўллаш, рақобатбардошлик муҳитини яратиш каби замонавий омиллар ўқитувчиларнинг малакасини ошириш жараёнини ташкил этишнинг бугунги кундаги ҳолатини қайта кўриб чиқишни тақоза этмоқда.

Kalit so'zlar: институтционаллаштирилган, Ўқитувчи, тезкор касбий ривожланиш, узликсиз таълим.

Бугунги кунда малака оширишнинг институтционаллаштирилган турларига асосланган анъанавий малака ошириш тизими – замонавий рақамлаштирилган техник воситалар ривожланган бир даврда кунлик эҳтиёжларга етарлича жавоб бермаслиги ва ўқитувчилар салоҳияти ошишини замонавий талабларга мос равишда кундалик амалга оширишга қодир емаслигини кўрсатади. Шунингдек, мавжуд адабиётларда малака оширишнинг институтционаллаштирилган турлари катта ёшдагиларнинг доимий ижодкорлиги, умр бўйи билимларини бойитиш, ижодий салоҳиятини ошириш ва дунёқарашини кенгайтириш ва бошқа жиҳатларидан замонавий эҳтиёжларни тўлиқ қондирмаслиги ҳам таъкидланган. Бу борада О.Н.Шилова томонидан институтционаллаштирилган таълим сифатида формал таълим тизими ҳар қандай барқарор тизим каби “статик характерга эга ва шунинг учун ҳам динамик ўзгарувчан ижтимоий – маданий вазиятга мос равишда ривожлана олмайди. Натижада, расмий таълим тизими пайдо бўлган тенденциялардан муқаррар равишда орқада қолади” деб таъкидлаган.

Аввало, ўқитувчи малакали бўлиши учун “нафақат яхши касбий маҳоратга эга бўлиши, балки маданий, ахлоқий, психологик жиҳатдан етарли даражада ривожланган бўлиши, ўзини тўлақонли шахс, жамият, оиланинг тўлақонли аъзоси сифатида ҳис қилиши керак” ва бугунги кунда бунга фақат

институтционаллаштирилган малака ошириш орқали эришиб бўлмайди, чунки ўқитувчи ўзини ва нафақат касбий фаолиятда, балки ҳаётда ҳам юксак билим ва кўникмалар даражасига эришишини англаши, доимий равишда ўсиши керак. Бу ўқитувчи учун жуда муҳим ҳисобланади, чунки ўқитувчи келажак авлоднинг дунёқараши, тарбияси ва бошқа жиҳатлардан шаклланиш жараёнида асосий иштирокчиларнинг бири ҳисобланади.

Умуман олганда, ўқитувчиларнинг касбий маҳоратига жиддий таҳдид сифатида таълим муҳитидаги ўзгаришлар ва бу ўзгаришларнинг тезлигига мослаша олмасликни қайд этиш мумкин. Шунинг учун узликсиз таълим – бугунги жадал ўзгарувчан даврда ўқитувчининг тезкор касбий ривожланиши, рақобатбардошлиги ва профессионал ҳаракатчанлигининг кафолати ҳисобланади. Ўқитувчиларнинг ҳаётий муносабатлари ва касбий ривожланишининг замон талабларига мос бўлишига оид эҳтиёжларни кондиришга қодир бўлган ёндашувларнинг бири институтционаллаштирилмаган малака ошириш эканлигини ҳисобга олиш лозим, бу эса ўз навбатида бутун умр давомида малака оширишга хизмат қилади. Шунинг учун малака оширишнинг институтционаллаштирилган ва институтционаллаштирилмаган турлари ўқитувчиларнинг узлуксиз малака ошириш жараёнини тизимлаштириш орқали яхлит бир тизимни яратишга олиб келади. Таълимнинг институтционаллаштирилган ва институтционаллаштирилмаган турларининг ўзаро боғлиқлиги, ўзаро таъсири ва ўзаро мустаҳкамланиши ўқитувчининг бутун касбий фаолияти, балки умрбод узлуксиз таълим олишга ёрдам беради.

Сўнги йилларда дунёнинг ривожланган мамлакатларида билим тобора жамият тараққиётининг асосига айланиб бораётгани, XXI асрда инсониятнинг ижтимоий – иқтисодий тараққиётининг зарур воситаси эканлиги давлат сиёсати даражасида эътироф этилган. “Умрбод таълим” жамияти. “Умрбод таълимдан умрбод таълимгача” тушунчаси таълимнинг уч томонлама (формал, ноформал, информал) таснифига асосланади.

Айрим мавжуд адабиётларда, мутахассислар умрбод таълимнинг уч турини ажратиб кўрсатадилар: оммавий, кўшимча ва элита.

Биринчиси, расмий мактаб – университет тизими асосида оммавий таълим. Иккинчиси, қайта тайёрлаш ва малака ошириш курсларида функционал камчиликларни бартараф этиш бўйича масофавий дастурлардан кўшимча фойдаланиш тизимини ўз ичига олади. Булар таълимнинг формал ва ноформал турлари асосида давлат ва нодавлат таълим муассасалари томонидан ташкил этилиши мумкин. Учинчи тури – элита таълим. Бу формал даражада илмий

тадқиқот институтлари билан боғлиқ бўлиб, ноформал ва информал таркибий қисмларнинг кесишмасида мавзунини энг яхши ва энг яхши билимлар билан таъминлаш орқали юзма – юз ва масофадан туриб рақобатбардош бозор имкониятларига мос равишда амалий характерда амалга оширилади.

Информал таълим “ҳаёт давомида таълим” тушунчаси ва концепцияси билан чамбарчас боғлиқ бўлиб, бутун ҳаёт давомида таълим олишни таъминлашга хизмат қилади. Бугунги кунда жаҳонда кўплаб одамлар аллақачон ушбу парадигмага киритган бўлиб, улар ҳар уч турдаги таълимнинг (формал, ноформал, информал) ресурслари ва имкониятларидан фойдаланадилар. Шу билан бирга ҳаётнинг ва касбий фаолиятнинг турли босқичларида, иккитаси билан тўлдирилган битта шакли кўпроқ талабга эга бўлади.

Информал таълим инсонга ижтимоий ҳаётдаги тез ўзгаришларга мослашиш, касбий фаолият соҳасидаги ўзгаришларга мослашиш ва ўзгарувчан шароитлар учун зарур бўлган билимларни тезда олиш имкониятини беради. Формал ва ноформал таълимни тўлдирувчи айнан шундай таълим шахсий ва касбий ривожланишнинг узликсизлигини, ҳаёт давомида янги ва янги билимларни ўзлаштиришни таъминлайди.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Шилова О.Н. Дополнительное образование педагогов в контексте его непрерывности // Человек и образование. – 2012. -№ 2. –С. 17-21.
2. Павлова О.В. Включение информального образование в жизненные стратегии взрослых // Человек и образование. – 2011. № 4(29). –С. 64-67.
3. Мухлаева Т.В. Международный опыт неформального образования взрослых / Т.В. Мухлаева // Человек и образование. – 2010. -№ 4(25). –С. 158-162.
4. Горшков М.К., Ключарев Г.А. Непрерывное образование в контексте модернизации. М.,2011.